

Ивана Кроња

ЈОШ ЈЕДАН УЗБУДЉИВИ ФАФ

25. Фестивал ауторског филма, Београд, 22 – 29. новембар 2019.

Награду за најбољи филм главног такмичарског програма Фестивала ауторског филма 2019. године, Гран-при „*Александар Саша Пејровић*” у износу од 5 хиљада евра, освојио је целовечерњи филм *Мој јуџарњи смех* младог српског редитеља Марка Ђорђевића. Награда за најбољу режију припала је Оливеру Лаксеу за филм *Вајра ће доћи*, а признање је у његово име примила Катрин Фодри, Аташе за културу Француског института у Београду. Посебно признање жирија припало је редитељу Хонасу Труеби за ликовно богату и поетичну драму *Девница Авиустиа*.

Ове године по први пут је представљена награда „Гордан Михаић“, коју ће од сада надаље добијати аутори-ке најбољег сценарија на Фестивалу. Ову нову награду освојио је италијански филм *Марџин Еген* редитеља и косценаристе Пјетра Марчела и сценаристе Мауриција Браучија, савремена филмска адаптација истоименог познатог романа Џека Лондона, смештена у Напуљ седамдесетих година 20. века.

Др Властимир Судар ове године је одлучивао о награди за најсинематичнију секвенцу у играном филму, која носи име недавно преминулог професора Владе Петрића (1928-2019), а додељује се у част Славка Воркапића (1894-1976); реч је о двојци чувених српско-америчких теоретичара и практичара филма. Судар је награду доделио секвенци пожара у филму *Вајра ће доћи* Оливера Лаксеа, „Фасцинантној сцени у којој редитељ

успева да апстрахује природне ствари које снима и доведе их на један метафизички ниво”.

За најхрабрији филм „Храброг Балкана“ проглашен је кратки играни филм младог Стефана Ђорђевића, *Последња слика о оцу*. ФАФ 2019 приказао је и изванредну селекцију политички и друштвено ангажованих филмова, „Изузетна банда“.

Сећање на Предрага Голубовића (1935-1994)

У оквиру ФАФ-а 2019 одржано је уметничко вече посвећено филмовима Предрага Голубовића (1935-1994), мајстора кратке игране форме и аутора познатих целовечерњих драма *Бомбаши*, *Црвени удар*, *Судбине*, *Сезона мира у Паризу*, *Пројон* и других, од којих је *Сезона мира* (1981) и приказана на крају вечери.

Разговор о аутору започео је након пројекције антологијских кратких филмова *Смрти њаора Ђурице* (1971), *Тишине* (1972) и *У предаху* (1978). *У предаху* је својеврсно ремек-дело, смештено у историјски контекст Другог светског рата, које достиже универзалну поруку освајања слободе као ризичног и храброг процеса препуштања дубоком личном развоју, који јунак филма демонстрира кроз повратак родитељском дому, након стрељања његових родитеља од стране Немаца. Јунак, сада партизан, у предаху се враћа кући, како би обновио скромну опрему куће на зидовима и поправио разбијене прозоре, те ритуално, у миру, за изнова постављеним столом појео оброк. Након тога, он физички уништава и спаљује овај сада празни дом, као претходну фазу сопственог постојања, и одлази храбро у неизвесност рата. Успомене на Предрага Голубовића, као преданог и слободоумног дугогодишњег директора Института за филм, те посвећеног филмског ствараоца, евоцирали су филмски критичар Мирољуб Стојановић и уметнички директор ФАФ-а Срђан Вучинић.

Међународна селекција ФАФ-а 2019

Емин Алпер, добитник награде „Срце Сарајева 2019“ за најбољег редитеља, представио се публици ФАФ-а слојевитом и убедљивом драмом *Прича о њри сестре* (Турска/ Немачка/ Холандија/ Грчка 2019). Ова изванредно вођена прича, органски

Сцена из филма *Прича о три сестре*

уклопљена у локални амбијент турског села и планинског пејзажа, говори о савременом сукобу обичаја традиционалног и модерног живота, виђеном кроз судбину три сестре, служавки и дадиља у кући богаташа током '80-их. Најстарија међу њима, Рејхан (Цемре Ебузија), је зрела жена са ванбрачно рођеним мушким дететом и неспособним супругом, који машта о томе да овој породици обезбеди бољи живот. Трагичан и неочекиван исход догађаја концентрисан је пре свега на анализу локалног менталитета и греха добростојећег доктора, који је и сам могући отац Рејханиног сина, те на положај домаће жене Рејхан, распете између љубави са згодним младићем који је напушта, очевог ауторитета и суморне свакодневице и економије огњишта. Одлична фотографија даје барокно осветљење густини ноћи сценама у екстеријеру, док са реалистичном пажњом одсликава ентеријер и сеоске услове живота упечатљивих протагониста које дочарава сигурна, редитељском руком зналачки вођена глумачка екипа.

Празник за очи и душу донео је надахнути комички приказ услова живота у Европској Унији, конкретно у Паризу, за усамљеног избеглицу из Палестине, кога у сањалачкој пантомими маестрално дочарава сам редитељ филма *То мора бити Рај*, аутор трећег дела његове *Палестинске џирилоџије*, засноване на „естетици побуњеништва“, Елија Сулејман. У традицији

филмских немих комичара Чарли Чаплина, Макса Линдера и Жака Татија, Сулејман са радозналим дечијим чуђењем посматра духовито стилизована збивања у европској културној метрополи, као што су обилазак бескућника коме хитна помоћ нуди мени за ручак, полицајци на ролшуама, пролазници који се туку за столицу за седење поред велелепне фонтане, и слично, хуманистички коментаришући трагичне последице сталних сукоба на Средњем истоку. Паралелно са ћутањем главног актера, филм садржи неколико дивних нарацијских пасажа турског комшије, колеге глумца Гарсије Бернала, и других минуциозних детаља. Сулејман указује на идентитет културног и образованог европског интелектуалца као на застарели „вишак“ у добу брзине и политичке коректности.

Као изванредан пример савременог жанровског криминалистичког филма показали су се румунски *Звиждачи* Корнелија Порумбујуа, као и кинески кримић *Језеро дивљих јусака* Ђао Јинана.

Звиждачи представљају елегантан портрет мафијашког клана, корупције унутар локалне полиције, али и интимне и жестоке љубавне приче између корумпираног полицајца и лепотице, ноћне даме која ради за мафију. Изузетно скројена драматургија овог филма садржи све митске обрасце наплате дуга претходних грехова, кривице и казне, који погађају јунаке, уводећи у причу и православну хришћанску перспективу, која појачава етички поглед на збивања. Атрактивни мотив звиждука птица као тајног језика споразумевања за криминалце одражава и чежњу за еколошком равнотежом, очувањем природе и традиционалне културе. Посебну пажњу филм посвећује анализи еротских односа из истински етичне визуре, указујући на егзактну разлику између несаосећајног схватања жене као објекта и проституције, у интимној сцени на почетку филма, те изворне емоције љубави између двоје партнера, који се након бројних искушења и страдања, скромно и стидљиво, коначно сусрећу у Сингапуру као магијској туристичкој дестинацији.

Језеро дивљих јусака је драма о савременој Кини, која приказује размере огромне експлоатације и криминала кроз атрактивне и изразито бруталне сцене насиља. Филм прераста у разуђену социјалну драму о усамљености жена и животу без љубави, у којој се харизматични и сигурни главни јунак, кога игра познати азијски глумац Ху Ге, жртвује да би откупио животе своје породице и младе жене коју је срео. Жанровски образац

акционог криминалистичког филма о модерним бандама у *Језеру дивљих љусака* надопуњен је елементима ноар-трилера са мотивом завере и завођења од стране „лепих купачица“, групе проститутки која за своје макрое оперише на плажи овог језера носећи велике беле шешире. Једна од њих је и главна јунакиња у узнемирену, прецизном тумачењу тајванске глумице Гвеи-Лун Меи. Филм ипак најјачи утисак оставља као фреска савременог живота на ободима града, социјалне и моралне беде у којој главни актери настоје, и по цену живота, да заштите и сачувају своје људско достојанство.

Освежење на домаћој филмској сцени

Победнички филм ФАФ-а 2019, *Мој јуџарњи смех* сценаристе и редитеља Марка Ђорђевића, дело је велике истинитости и релевантности, које успоставља нову културну парадигму односа према мужевности и интимности у предрасудама и бедом затрованом српском друштву. Ово изванредно дебитантско остварење право је освежење у актуелном домаћем филму, неретко оптерећеном уопштеним драмским конструкцијама и стереотипним поимањем друштвених односа. *Мој јуџарњи смех* је, насупрот томе, дело изразите смисаоне и драмске целовитости, са друштвено важном закључном поентом.

Драматуршки, филм одликује промишљена једноставност, изражена психолошки егзактном и локално аутентичном карактеризацијом ликова каква дуго није виђена у домаћем филму. Психопатологија породичних односа у српској провинцији дата је са прецизношћу интуитивног увида и надахнућа. На врху породичне пирамиде налази се отац, посрнули, болесни алкохоличар, који у жудњи за некадашњом љубављу жене, од сопствене мајке до своје супруге, свом одраслом сину дечије организовано краде палачинке које му је мајка увече приправила за доручак. Патријархална хијерархија сугерисана је и потцртана и архитектуром вишеспратне куће, у којој неочењени син борави у приземљу. Негде на половини филма отац и умире од можданог удара у болници, тихо и брзо, а тако бива и сахрањен, да се што пре заборави. Мајка, у тумачењу увек убедљиве и изванредне Јасне Ђуричић, је хронично незадовољна али и пасивно доминантна личност, која несвесно контролише сина и одлаже његово психоемотивно сазревање, чији су основни симбол његови све до пред крај филма нереализовани интимни односи.

Сцена из филма *Мој јуџарњи смех*

У дословце бриљантној епизодној улози однос мајке и сина раскринкава прерано преминули мајстор глуме, Небојша Глоговац (1969-2018). Са непоновљивом сигурношћу Глоговац наступа у улози мало примитивног, али проницљивог и мушки зрелог народног психолога, који гледање у шољу користи као наративни оквир и изговор да би обавио психолошку конфронтацију са клијентима, који болују од различитих фрустрација, блокада и неуроza. Овај наступ Глоговца, који је и сам две године студирао психологију на Филозофском факултету у Београду, још једном тужно показује да његов глумачки капацитет можда никада није био до краја препознат и искоришћен у домаћем филму, те да је он са пуном снагом могао да игра и реалистичне, зреле одрасле мушке улоге, посебно људи из народа; највише је, и у позоришту и на филму, тумачио ометене и душевно незреле јунаке.

Режијски, аутор се одлучује за сигуран минималистички поступак сукцесивних сцена-кадрова, који су статични. Филмски план у њима је субјективно интониран, у ненападном, дискретном неомодернистичком духу. Позиција камере је по правилу смештена испод осе нормалне висине људског погледа, одражавајући тако повученост и стидљивост главног јунака, 28-годишњег младича на хонорарном послу учитеља у малом граду.

Јунак Дејан, у тумачењу веома природног Филипа Ђурића, типичан је представник своје генерације, са „хипстерском“ полудугом фризуром, обучен у америчком стилу. Он је замишљен, заправо депресиван, мало тром и успорен, са дубоко

потиснутим емоцијама, о којима нерадо говори. Младићу недостаје позитивна очинска и уопште мушка фигура, са којом би се могао идентификовати и израсти у одговорног, зрелог мушкарца *срећне и задовољне* мужевности. Током филма, он ће стидљиво успоставити пријатељски однос са колегиницом са посла, коју тумачи Ивана Вуковић (*Сестире, На друјој обали, Транзиција, Ти имаш ноћ*), као искрену, саосећајну и мало флегматичну девојку. На самом крају, они ће након доста младићевог оклевања реализовати његов први сексуални однос; крварење које јунак том приликом има услед мале аномалије симболише његов губитак невиности, али и непријатну инверзију друштвених улога за оба пола, у којој се мушка страна услед тешких друштвених фрустрација окреће дефетизму и пасивности, док супротни пол ту не може да учини много. Овај складни филмски пар заиста и потиче из Крагујевца, у коме је смештена радња филма: локални говор и документарно дати амбијенти појачавају ефекат филмског реализма. Редитељ крајње објективно кривицу за стање јунака не сваљује на средовечну мајку, попут уобичајених интерпретација мизогиног светоназора. Врло јасно, аутор и филм показују да породица и друштво страдају од урушене мушке фигуре, која трпи у поретку политичке и социјалне неправде, и стога не може да обезбеди сретан породични живот.